

Psykologisk institutt

Eksamensoppgave i PSY1014/PSYPRO4114 – Sosialpsykologi I

Faglig kontakt under eksamen: Mons Bendixen

Tlf.: 73 59 19 60

Eksamensdato: 1. desember 2015

Eksamenstid (fra-til): 09:00 – 13:00

Hjelpemiddelkode/Tillatte hjelpemidler: Ingen

Annen informasjon:

Målform/språk: Bokmål

Antall sider: 2

Antall sider vedlegg:

Kontrollert av:

Dato

Sign

Kortsvarsoppgaver (inntil 1 side håndskrift eller ½ maskinskrevet side, linjeavstand 1,5):

Tre av fire oppgaver skal besvares (samlet vekting 60%)

1. Redegjør kort for to de hovedtypene sosial tenkning som er beskrevet i læreboka.
2. Beskriv kort hva som utgjør den kognitive komponenten av fordommer.
3. Gjør rede for begrepet «lydighet overfor autoriteter».
4. Beskriv kort hva studier viser om kjønnsforskjeller i prososial atferd.

Drøftingsoppgaver (ingen begrensning):

En av to oppgaver skal besvares (vekting 40%)

Oppgave 1

- a. Beskriv kort hva sosialpsykologer legger i begrepet «normativ sosial påvirkning».
- b. Drøft under hvilke forhold denne typen påvirkning er sterkest, og hvordan vårt hverdagsliv kan påvirkes av ulike sosiale normer.

Oppgave 2

I observasjonen av andre mennesker gjør vi ofte kausale attribusjoner.

- a. Beskriv hva som ligger i begrepet kausal attribusjon.
- b. Drøft kulturelle forskjeller i kausale attribusjoner.

Del 1 vektes 60%, Del 2 vektes 40%. Alle besvarte oppgaver må være bestått (E eller bedre) for at karakter E eller bedre skal kunne oppnås. Dersom mindre enn tre oppgaver fra Del 1 er besvart, eller Del 2 ikke er besvart vil studenten ikke oppnå ståkarakter.

*Svaret på oppgaven i **Del 2** evalueres etter følgende fire dimensjoner: innhold, argumentasjon, organisering og i en viss grad stil/format. Se nærmere beskrivelse nedenfor.*

1. INNHOLD

Presenterer studenten relevant teori og forskning (materiale) fra læreboken (faglitteraturen)?

Er materialet presentert korrekt?

Integrerer studenten ulike teorier og forskning?

Evaluerer studenten materialet kritisk?

Viser studenten forståelse for feltet?

2. ARGUMENTASJON

Ble argumentasjonen utviklet og kritisk analysert?

Er argumentasjonen logisk konsistent?

Er det tatt hensyn til vesentlige motargumenter?

3. ORGANISERING

Er det en systematisk utvikling av ideer som leder fram mot en konklusjon uten avsporinger fra temaet?

Er besvarelsen godt strukturert og generelt forståelig?

4. STIL/FORMAT

Formuleringsevne: språklig stil og grammatikk (men ikke enkle skrivefeil)

Eksamensoppgaver PSY1014/ PSYPRO4114 Høst 2015

Del 1, Kortsvarsoppgaver (inntil 1 side håndskrift eller en 1/2 side maskinskrift pr oppgave):

Tre av fire oppgaver skal besvares (vekting 60%)

5. Redegjør kort for to de hovedtypene sosial tenkning som er beskrevet i læreboka.

Relevant pensum: kap. 3.

Kandidaten bør kunne identifisere hva som kjennetegner automatisk tenkning på den ene siden og kontrollert tenkning på den andre. Automatisk tenkning er preget av at den er ubevisst, ikke-intensjonell, ufrivillig og uanstrengt. Det meste av vår sosiale tenkning er av denne typen, men det meste av sosiale bedømmelser foregår uten at vi er klar over det. Vi kan derimot bli klar over hva vi har tenkt i etterkant (men vi har ikke innsyn i selve prosessene/ tenkningen). Kontrollert tenkning er bevisst, intensjonell/styrt, frivillig og krever anstrengelse. Mye av den automatiske tenkningen skjer ved hjelp av såkalte "skjema" (mentale strukturer folk bruker for å organisere kunnskapen om den sosiale verden og personer som inngår i denne). Hvordan skjema kan bli aktivert (gjort tilgjengelige) i tolkning av sosiale hendelser er relevant for besvarelsen (beskrevet som prosessen "priming"). Bruken av mentale strategier og snarveier (heuristikker) er ikke relevant for besvarelsen av oppgaven.

6. Beskriv kort hva som utgjør den kognitive komponenten av fordommer.

Relevant pensum: kap. 13.

Stereotypier omtales ofte som den kognitive komponenten av en fordom, og består generaliserte oppfatninger om en gruppe mennesker der bestemte trekk eller egenskaper tilskrives nær alle gruppemedlemmene uavhengig av faktisk variasjon mellom medlemmene. Kandidaten trekkes for sammenblanding av begrepene stereotypier, fordommer og diskriminering. Fordommer er fiendtlige eller negative holdninger (med klare emosjonelle komponenter) overfor medlemmer av en gruppe mennesker som kan skilles fra andre kun på bakgrunn av gruppemedlemskap. Diskriminering er den atferdsmessige komponenten av en fordom og omfatter urimelige, negative eller skadelige handlinger overfor medlemmer av en gruppe utelukkende på grunnlag av hans/hennes gruppemedlemskap.

7. Gjør rede for begrepet «lydighet overfor autoriteter».

Relevant pensum: kap. 8.

Læreboken gir ingen formaldefinisjon på dette begrepet (som er mer et fenomen), men det handler om å gi etter for press fra autoriteter. Det å være lydige eller lovlydige er så internalisert at vi oftest ikke legger merke til det. Lydighet overfor autoriteter ble studert først av Milgram og er blant de mest berømte i sosialpsykologien. Selve den eksperimentelle prosedyren er grundig redegjort for i læreboken. En god besvarelse vil kunne beskrive prosedyren relativt detaljert for å underbygge forståelsen for fenomenet. Milgram gjorde en rekke variasjoner av eksperimentet, men dette er ikke gitt mye fokus i læreboken. Nyere replikasjonsstudier av Burger (2009) kan nevnes. Disse viser samme grad av lydighet som de originale til Milgram, men grunnet de etiske innvendingene som kom i etterkant av Milgrams studier (Baumrind) tillot man ikke bruk av mer enn 150V (450V i de originale eksperimentene). Studienes relevans/gyldighet for forståelsen av lydighet utenfor laboratoriet kan trekkes inn.

8. Beskriv kort hva studier viser om kjønnsforskjeller i prososial atferd.

Relevant pensum: kap. 11.

Prososial atferd er enhver handling som har som mål å begünstige/ ganne en annen person. Positivt vil veie om man tydeliggjør hva som skiller dette fra altruisme (å hjelpe kun ut fra ønske om ganne den andre selv om det ikke er noen fordeler, og ofte kostnader, knyttet til handlingen). På grunn av sosiale normer knyttet til forventede kjønnsroller (Eagly, 2009) vil menn i større grad enn kvinner hjelpe andre dersom handlingen er heroisk eller ridderlig (Eng. Chivalrous) og innebærer stor risiko og som er synlig. Kvinner vil gi sosial støtte til venner og delta i frivillighetsarbeid i nærmiljøet mer enn menn. Flere studier støtter dette (Eagly & Koenig, 2006; McGuire, 1994, Monin et al., 2008; Flanagan et al., 1998). (NB! Det forventes ikke at kandidaten oppgir kildene til studiene.) Betydningen av sosiale normer og forventninger for de to kjønnene bør nevnes i besvarelsen.

Del 2, Drøftingsoppgaver (ingen begrensning):

En av to oppgaver skal besvares (vektning 40%)

Oppgave 1

- c. Beskriv kort hva sosialpsykologer legger i begrepet «normativ sosial påvirkning».
- d. Drøft under hvilke forhold denne typen påvirkning er sterkest, og hvordan vårt hverdagsliv kan påvirkes av ulike sosiale normer.

Relevant pensum: kap. 8.

Kandidaten bør avklare hva som ligger i normativ sosial påvirkning og kunne skille denne fra informativ sosial påvirkning (hvor vi bruker andre som kilde for informasjon i situasjoner som har en viss tvetydighet ved seg, typisk illustrert i Sherifs studie av autokinetiske øyebevegelser). Normativ sosial påvirkning er knyttet folks behov for aksept (or redsel for utestenging og avvising) og kan føre til konformitet (offentlig ettergivenhet overfor en gruppes oppfatninger/tro og atferd, men ikke nødvendigvis privat aksept det gruppa står for). Eksperimentene til Asch står sentralt i illustrasjonen av normativ sosial påvirkning. Studier av fMRI viser at områder i hjernen som er assosiert med negative følelser blir aktivert når personer går mot gruppens oppfatninger og atferd (Berns et al., 2005). Det å følge gruppen heller enn å gjøre nøyaktige og presise bedømmelser synes derfor å være dypt forankret i hjernen og har over dyp evolusjonær tid ført til økt sjanse for overlevelse og reproduksjon (jfr. Baumeister, 1995). Å følge en gruppenorm (selv om den er aldri så ukorrekt) er en naturlig tilbøyelig hos oss mennesker og er forventet.

Læreboken behandler hvordan vårt kroppsbilde (Eng. Body image) er gjenstand for normativ påvirkning. Spesiell oppmerksomhet får standarder for dette for kvinner og menn i ulike kulturer og hvordan dette kan påvirke folks misnøye med egen kropp. En diskusjon omkring hvilke forhold som har betydning for normativ påvirkning vil ta utgangspunkt i Latanés (1981) Social Impact Theory (styrke, umiddelbarhet og antall). Styrke dreier som om hvor viktig gruppen er for deg, umiddelbarhet om hvor nær gruppen er i tid og rom, antall om hvor stor gruppen er. Betydningen av en gruppes størrelse øker fram til 3-4 personer for deretter å flate ut. En diskusjon kan også omfatte betydningen av allianser i en gruppe, og ulikheter mellom mer kollektivistiske og mer individualistiske kulturer (krysskulturelle studier av konformitet bør da nevnes).

Oppgave 2

I observasjonen av andre mennesker gjør vi ofte kausale attribusjoner.

- c. Beskriv hva som ligger i begrepet kausal attribusjon.
- d. Drøft kulturelle forskjeller i kausale attribusjoner.

Relevant pensum: kap. 4.

Kausal attribusjon handler om å finne ut årsakene til at folk gjør som de gjør. Dette hjelper på vår forståelse og forutsigbarhet (prediktiv kontroll) av den sosiale verden. Fritz Heider (1958) mente at folk var liksom amatørforskere som forsøkte å forstå andres atferd gjennom å pusle sammen biter av informasjon til man oppnådde en rimelig forståelse. Når vi forsøker å bestemme hva som forårsaker folks atferd kan vi gjøre to attribusjoner, (1) en intern, disposisjonell attribusjon eller (2) en ekstern, situasjonell attribusjon.

En spesifikk feil eller bias preger menneskets attribusjonsprosess. Vi benytter ofte (ubevisst) en mental snarvei som medfører at vi tror at folks atferd oftest reflekterer (korresponderer med) deres disposisjoner (anlegg). Denne tendensen er så gjennomgripende at den ofte omtales som den fundamentale attribusjonsfeil, FAE (Ross, 1977) eller korrespondansebias. Det er en tendens - ikke en nødvendighet, og kan motvirkes i stor grad om man får tid å reflektere og justere en umiddelbare og automatisk forankring av en årsaksforklaring. En viktig studie som illustrerer dette fenomenet er Jones & Harris' (1967) Fidel Castro-eksperiment. En korrekt gjengivelse av dette trekker opp. Kellys (1967) kovariasjonsmodell kan trekkes inn hvor betydningen av informasjon knyttet til konsensus, distinktivitet og konsistens kan ha betydning for hvordan vi forklarer en annen persons atferd.

Studier av denne typen attribusjoner på tvers av kulturer viser noen forskjeller mellom individualistiske og kollektivistiske kulturer. Selv om folk fra begge typer kulturer utviser korrespondansebias, synes medlemmer av kollektivistiske kulturer å være mer sensitive for situasjonelle signaler og støtter seg mer på slike årsaksforklaringer såfremt disse forholdene er fremtredende. Nord-Amerikanske og vestlige kulturer vektlegger individuell autonomi (uavhengighet) i større grad og det å være "sin egen lykkes med." Østasiatiske kulturer som den Kinesiske, Japanske og Koreanske vektlegger gruppens autonomi, hvor individet oppnår sin autonomi fra den sosiale gruppen han/hun tilhører (Markus & Kitayama, 1991). Begrepene holistisk vs. analytisk tenkning (fra kap 3) kan trekkes inn her samt studiene til Masuda og kolleger (2008) på tolkning av ansiktsuttrykk hos personer i grupper. Kulturelle forskjeller i disposisjonelle slutninger (FAE) er mye studert med ulike metoder. En kort gjengivelse av disse og de mest sentrale funnene vil styrke besvarelsen. Folk fra kollektivistiske kulturer synes i større grad enn vestlige individualistiske kulturer å ta hensyn til situasjonelle forhold og justere sine første antakelser om årsaksforhold (Choi et al., 2003; Mason & Morris, 2010).